

Yttrande

Moderaterna, Demokraterna, Liberalerna,
Kristdemokraterna

2025-01-21

5, SLK-2024-01087

Yttrande angående Överenskommelse om offentlig upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för Göteborgs Stads samarbete i STRING-nätverket

Yttrandet

STRING arbetar för utveckling av järnvägsinfrastruktur för att utveckla regioner och koppla samman länder. Göteborg Stad deltar sedan 2019 med inriktningen att utveckla järnvägen Göteborg – Oslo till dubbelspår samt att medverka i utvecklingen av en hållbar megaregion.

Samarbetet mellan Göteborgs Stad och STRING ska fortsatt fokusera på att utveckla järnvägsinfrastruktur och inte att ta på sig nya uppdrag. "Samarbetet framåt bör fokusera på att skapa förutsättningar för utbyggnad av dubbelspår, inte miljömål för kommunen eller dess verksamheter då det redan regleras i befintliga styrdokument.

Yttrande

2025-01-16

Ärende nr SLK-2024-01087

Yttrande angående - Överenskommelse om upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för Göteborgs Stads samarbete i STRING-nätverket

Yttrande

Kravställningarna från Göteborgs Stad i linje med STRING-överenskommelsen riskerar leda till avsevärt ökade kostnader vid upphandling och försämrad leveranssäkerhet.

Lastbilar är en oumbärlig del av handel och logistik och står för transporten av 77 % av allt gods på land. De utgör en nyckelkomponent i den större logistikkedjan som knyter samman olika transportmedel som järnväg, flyg och sjöfart. Utöver att leverera våra dagliga behov – som mat, kläder och elektronik – spelar lastbilar en avgörande roll i samhällsviktiga funktioner, exempelvis sophämtning, brandbekämpning och byggarbeten.

Trots den centrala betydelsen av lastbilar är övergången till hållbara alternativ fortfarande en utmaning för många företag. Elektriska fordonsflottor lockar med potentialen att minska koldioxidutsläpp, men höga inköpskostnader, begränsad batteriräckvidd och en underutvecklad laddinfrastruktur avskräcker många. För företag som verkar i mer avlägsna områden blir dessa problem ännu större. Där är laddstationer sällsynta och ofta inte anpassade för kommersiella behov, vilket kan innebära att företag behöver göra omfattande investeringar i egen infrastruktur.

Laddningstider är ytterligare en utmaning. Att ladda en eldriven lastbil tar betydligt längre tid än att tanka en diesellastbil, vilket begränsar fordonens tillgänglighet och påverkar leveransmodeller. Företag kan tvingas omarbota sina logistiklösningar, till exempel genom att planera om rutter eller anpassa scheman för att möjliggöra laddning. Alternativt kan investeringar i större batterier behövas för att öka fordonens räckvidd.

Samtidigt som eldrivna lastbilar har sina utmaningar, är även alternativa bränslen som HVO och biogas förenade med hinder. Kostnaderna för HVO (hydrerad vegetabilisk olja) är betydligt högre än för traditionell diesel, vilket gör det till ett mindre attraktivt alternativ för många företag. För gasdrivna lastbilar är tillgången till gastankstationer begränsad, vilket försvårar användningen av detta alternativ, särskilt i områden där infrastrukturen är otillräcklig.

Den gemensamma nämnaren för alla dessa hållbara alternativ är behovet av en omfattande utveckling av infrastruktur och minskade kostnader för teknik och bränslen. Utan dessa förbättringar kommer många företag fortsatt tveka att göra den nödvändiga övergången till mer hållbara transporter.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-12-16

Ärendenummer SLK-2024-01087

Handläggare

Cecilia Örtendahl

Telefon: 031-368 00 67

E-post: cecilia.ortendahl@stadshuset.goteborg.se

Överenskommelse om offentlig upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för Göteborgs Stads samarbete i STRING-nätverket

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Göteborgs Stad ställer sig bakom överenskommelse om upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för STRING-nätverket - Joint Statement: Call for zero emission transport solutions within public procurement, i enlighet med bilagan till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

STRING är ett nätverk bestående av 9 regioner och 7 städer i stråket mellan Hamburg och Oslo. Göteborg Stad deltar sedan 2019 med inriktningen att utveckla järnvägen Göteborg – Oslo till dubbelspår samt att medverka i utvecklingen av en hållbar megaregion. Ärendet avser ett ställningstagande om en gemensam överenskommelse om offentlig upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för Göteborgs Stads samarbete i STRING-nätverket.

Överenskommelsen uttrycker att regionerna och städerna i STRING är engagerade i att minska utsläppen från transporter i offentlig upphandling.

Stadsledningskontorets bedömning är att överenskommelsen är i enlighet med mål, ambitioner, krav och regler i relevanta styrdokument i staden och kontoret bedömer vidare att överenskommelsen inte innebär ytterligare målam ambitioner för staden än redan beslutade. Göteborgs Stad kan i sammanhanget utgöra inspiratör. För en del av medlemmarna i STRING-nätverket innebär överenskommelsen en ambitionshöjning och i förlängningen en förflyttning till en mer hållbar offentlig upphandling av transportlösningar vilket är positivt för regionen. Stadsledningskontoret bedömer att Göteborgs Stad ska ställa sig bakom överenskommelsen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontorets bedömning är att överenskommelsen är i enlighet med mål, ambitioner, krav och regler i relevanta styrdokument i staden och kontoret bedömer att överenskommelsen inte innebär kostnader för åtaganden eller åtgärder utöver det som befintlig styrning redan kräver.

Bedömning ur ekologisk dimension

Överenskommelsen är i linje med stadens klimatmål och är även i linje med ambitioner om ekologisk hållbarhet i Göteborgs Stads riktlinjer för inköp och upphandling, Göteborgs Stads regel för miljö- och trafiksäkerhetskrav för lätta och tunga fordon samt stadens elektrifieringsplan. Detta utvecklas under rubriken Koppling till befintlig styrning.

Bedömning ur social dimension

Överenskommelsen stödjer minskning av fossila utsläpp från trafiken och att minska den globala uppvärmningen. Trafikens utsläpp av föroreningar skadar människors hälsa och barn är särskilt känsliga för luftföroreningar och buller. En övergång till eldrivna fordon bidrar till en bättre luftkvalitet i städer, särskilt i tätbebyggda områden, genom att det inte bildas luftföroreningar eller partiklar vid förbränning. Elfordon ger även en lägre bullerpåverkan vid låga hastigheter.

Bilaga

Joint Statement: Call for zero emission transport solutions within public procurement
med appendix 1: STRING Green Public Procurement – Terminology & Nomenclature

Ärendet

Ärendet avser ett ställningstagande om en gemensam överenskommelse om offentlig upphandling av hållbara transportlösningar inom ramen för Göteborgs Stads samarbete i STRING-nätverket, Joint Statement: Call for zero emission transport solutions within public procurement.

Beskrivning av ärendet

STRING-nätverket och utvecklingsinitiativet Hållbar offentlig upphandling

STRING är ett nätverk bestående av 9 regioner och 7 städer i stråket mellan Hamburg och Oslo.

Medlemmar är i Norge Oslo, Akershus län och Østfold län, i Sverige är Västra Götalandsregionen, Göteborgs Stad, Region Halland, Region Skåne, Helsingborg stad, Malmö stad. Från Danmark medverkar Region Huvudstaden, Region Själland, Region Syddanmark och Köpenhamn stad och från Tyskland deltar region Schleswig-Holstein, Kiel stad och Hansastaden Hamburg.

STRING arbetar för utveckling av järnvägsinfrastrukturen i stråket samt att stråket utvecklas till en hållbar megaregion. Infrastrukturen ger möjligheter för människor, näringsliv, akademi med flera att mötas och STRING arbetar för att koppla ihop megaregionen och samordna utvecklingen samt påskynda hållbar omställning och frigöra ny potential för hållbar tillväxt i stråket, som har cirka 14,5 miljoner invånare.

Göteborg Stad deltar sedan 2019 med inriktningen att utveckla järnvägen Göteborg – Oslo till dubbelspår samt att medverka i utvecklingen av megaregionen.

STRING har (år 2021) med hjälp av OECD tagit fram en rapport som stöd för utvecklingen av tillväxten i megaregionen och den är utgångspunkt för de utvecklingsinitiativ som genomförs.

Ett utvecklingsinitiativ är projektet ”Hållbar offentlig upphandling” (”Green Public Procurement”). Projektet avser att stärka insatser för att främja hållbara transportlösningar i enlighet med OECD:s rekommendationer och syftar till att påskynda hållbar omställning genom att utnyttja den samlade inköpskraften hos medlemmarna.

Projektet innehåller delprojekt, ett av dem är i detta ärende aktuell överenskommelse. Den uttrycker att målet är att driva en ambitiös agenda för hållbar offentlig upphandling, då medlemmarna i STRING upphandlar för cirka 12 miljarder euro årligen.

Detta delprojekt omfattar när medlemmarna upphandlar fordon för kollektivtrafik, städers och regioners egen fordonsflotta samt transporttjänster.

Innehåll i överenskommelsen

Överenskommelsen uttrycker att regionerna och städerna i STRING är engagerade i att minska utsläppen från transporter i offentlig upphandling. Medlemmarna i STRING kommer efterfråga nollutsläpp, biogas eller 100% HVO (hydrerad vegetabilisk olja) - transport i anbud där det är möjligt och där klimatpåverkan från transport är betydande.

Mer specifikt:

1. Från 2027: Alla nya anbud som involverar sista milens transport av varor och tjänster, där klimatpåverkan är betydande och där nollutsläpp, biogas eller 100% HVO är tillgängliga, ska nyttja dessa lösningar.
2. Från 2028: Alla nya fordon i stadens egna flottor ska klara nollutsläpp, biogas eller 100% HVO, med undantag för specialfordon som brandbilar och ambulanser.
3. Från 2028: Alla nya offentliga transportkontrakt ska kräva nollutsläpp, biogas eller 100% HVO-lösningar.

De åtgärder som avsiktsförklaringen omfattar för Göteborgs Stad är:

1. Gradvis införande av nollutsläppstransportlösningar: STRING-medlemmarna kommer successivt att begära och tilldela nollutsläppstransportlösningar i kommande offentliga upphandlingar.
2. Marknadsdialog och borttagning av hinder: STRING-medlemmarna kommer att aktivt kommunicera med marknaden och leverantörer av offentlig och godstransport för att skapa en dialog för att identifiera och ta bort hinder samt öka marknadsberedskapen.
3. Delning av erfarenheter och innovationer: STRING-medlemmarna kommer att dela med sig av sina erfarenheter och innovativa lösningar för att påskynda användningen av nollutsläppskriterier och kontraktsklausuler, vilket maximerar effekten.

Koppling till befintlig styrning i staden

Överenskommelsen har koppling till och överensstämmelse med relevanta styrande dokument. Vilka dokument och vad i dessa beskrivs nedan.

Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030

Klimatmålet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 är Göteborgs klimatavtryck är nära noll. Delmålet *Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från transporter* i miljö- och klimatprogrammet har bland annat en indikator och ett målvärde som innebär att staden har mål om att minska utsläppen från vägtransporter inom Göteborgs geografiska område med 90 procent till år 2030 jämfört med 2010. Förvaltningen för inköp och upphandling strävar efter att de produkter som levereras på ramavtal ska ske med lägsta möjliga klimatpåverkan och att alla transportintensiva ramavtal ska vara fossilfria till år 2030 och 30 procent ska vara helt utsläppsfria. Dessa målsättningar ligger till grund för kravställningen i upphandlingen av de gemensamma ramavtalen för Göteborgs Stads verksamheter. Detta kommunicerar förvaltningen även till förvaltningar och bolag som gör egna upphandlingar och vill ha stöd i hur fordonskrav kan ställas när de ska själva ska bedöma om affären är transportintensiv och då ställa krav som går i linje med stadens mål. Kommunikation mot marknaden om denna inriktning ingår också i förvaltningens uppdrag och görs främst genom upphandlingar.

Under samma delmål finns även indikatorn; Andel av Göteborgs Stads fordon som är fossilfria, med målvärdet 100 procent år 2023. Målvärdet är inte uppnått, men utbytet sker succesivt och var i maj 2023 75 procent enligt miljöförvaltningens senaste uppföljning av målen i programmet.

Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling

Riktlinjen har flera syften, bland annat att staden aktivt använder möjligheterna att genom inköp och upphandling bidra till hållbar utveckling både lokalt och globalt.

Enligt riktlinjen ska staden aktivt använda inköp och upphandling som verktyg för att positivt bidra till en hållbar utveckling och minimera negativ påverkan från varor och tjänster sett till hela livscykeln. Avseende ekologisk hållbarhet framgår i riktlinjen bland annat att göra inköp och upphandling efter den cirkulära ekonomins principer innebär att uttaget av råvaror, framför allt fossila och ändliga, ska minimeras.

Göteborgs Stads elektrifieringsplan 2022-2030 – för ett elektrifierat transportsystem

Elektrifieringsplanen ska säkerställa att elektrifieringen av transportsystemet implementeras på ett resurseffektivt och målinriktat sätt. Planen ska bidra till att nå Göteborgs Stads mål om minskade växthusgasutsläpp från transportsystem.

Några av målen i elektrifieringsplanen är Öka andelen helt elektriska eller vätgasdrivna fordon i stadens egen fordons- och maskinpark, Öka andelen helt elektriska eller vätgasdrivna transporter i uppdrag av staden samt Verka för att öka andelen helt elektriska eller vätgasdrivna transporter i kollektivtrafiken. Planen innehåller insatsområden med åtgärder. Upphandling är ett av insatsområdena med två åtgärder inkluderade. Den ena åtgärden är Arbeta med stöd kring upphandlingar av transporter eller transportintensiva varor och tjänster med avseende på kravställning för elektrifiering samt uppföljning. Den andra är Ställa transport- och fordonskrav för elektrifiering samt genomföra uppföljning på transportgenererande upphandlingar.

Göteborgs Stads regel för miljö- och trafiksäkerhetskrav för lätta och tunga fordon

Regeln gäller för alla staden nämnder och bolagsstyrelser. Syftet är att säkerställa användningen av miljöanpassade och trafiksäkra fordon. Reglerna ska bidra till att uppfylla kommunfullmäktiges beslut om fossilfri fordonsflotta till 2023. Dokumentet innehåller regler om miljökrav vid inköp och leasing av fordon, drivmedel, däck, utbildning miljö- och trafiksäkerhet för fordon samt avveckling av fordon.

Gemensamma miljökrav för entreprenader

Gemensamma miljökrav för entreprenader är en överenskommelse i ett samarbete mellan Stockholms stad, Göteborgs Stad och Malmö stad samt Trafikverket och som används i upphandlingar av entreprenader som dessa organisationer gör. Kraven utgör en generell basnivå som ska upprätthållas under entreprenadens genomförande och kontraktstid. I enskilda projekt och uppdrag kan beställaren dessutom ställa högre och fler plats- och/eller objektspecifika miljökrav. Miljökraven, som också inkluderar klimatkrav, syftar till att åstadkomma miljö- och klimatnytta på ett kostnadseffektivt sätt. Arbetet med Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader har pågått sedan slutet av 1990-talet. Uppdateringar med skärpta krav har skett ett flertal gånger.

Kommunfullmäktige fattar beslut om att dokumentet gäller för alla stadens nämnder och bolag.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret konstaterar att överenskommelsen visar på ambitioner, målsättning och riktning för offentlig upphandling av hållbara transportlösningar. Kontorets bedömning är att överenskommelsen är i enlighet med mål, ambitioner, krav och regler i relevanta styrdokument i staden och kontoret bedömer vidare att överenskommelsen inte innebär ytterligare målabitioner för staden än redan beslutade.

Göteborgs Stad kan i sammanhanget utgöra inspiratör. För en del av medlemmarna i STRING-nätverket innebär överenskommelsen en ambitionshöjning och i förlängningen en förflyttning till en mer hållbar offentlig upphandling av transportlösningar vilket är positivt för regionen.

Stadsledningskontoret bedömer att Göteborgs Stad ska ställa sig bakom överenskommelsen.

Magnús Sigfússon

Eva Hessman

Direktör särskilda uppdrag

Stadsdirektör

Joint Statement: Call for zero emission transport solutions within public procurement

Members of STRING, comprising The City of Oslo (NO), Akershus County (NO), Østfold County (NO), the City of Gothenburg (SE) Region Halland (SE), the City of Helsingborg (SE), the City of Malmö (SE), the City of Copenhagen (DK), the Capital Region of Denmark (DK), Region Zealand (DK), the Region of Southern Denmark (DK), Schleswig-Holstein (DE), the City of Kiel (DE) and the Free and Hanseatic City of Hamburg (DE), have formally approved this document during the Political Forum convened in Gothenburg on November 5th, 2024.

Background

STRING is a political member organisation for local and regional authorities in the corridor from Oslo to Hamburg. Its members are cities and regions working together to accelerate the green transition through improving green infrastructure and green growth in the corridor. This joint statement articulates the shared aim of STRING members to pursue an ambitious green public procurement agenda, serving as a declaration of intent to advance this collective vision.

Transport is one of the largest sources of greenhouse gas emissions in our region. STRING's members have ambitious targets for green transport and ultimately the goal is to have zero emission transport solutions in place as soon as possible. In the area of transport, STRING members procure vehicles and transport services for different purposes:

- For public transport
- For providing a wide variety of services run by the city or region using their own fleet
- For delivery of every service or product that the cities and regions buy within the framework of public contracts

STRING members have substantial purchasing power as its members procure goods and services for more than EUR 12 billion annually. By making ambitious demands for zero emission solutions in procurement, STRING members can accelerate the production and use of zero emission vehicles and other environmentally friendly solutions such as bicycles and logistics hubs, enhancing green solutions while cultivating the development of green jobs within the STRING region.

The STRING members also recognise that in order to address issues such as biodiversity, energy and mineral scarcity, the work towards zero emission transport solutions within public procurement should be supplemented by measures to optimise STRING members' own fleets and streamline their transportation patterns.

Furthermore, focusing on the sourcing and deployment of climate-friendly batteries will be of increasing importance. By combining the joint purchasing power within the STRING geography, we can significantly accelerate the transition towards zero emission transportation.

Commitment

We, the regions and cities in STRING, are committed to reducing emissions from transportation in our public contracts. The members of STRING will demand and award zero emission, biogas and 100% green HVO transportation in our tenders whenever possible, and where the climate impact from transport is significant.

More specifically:

- From 2027 the aim is to call for zero emission, biogas and 100% green HVO solutions in all new tenders involving last mile transportation of goods and services, where the climate impact from transport is significant and where such transport solutions are available.
- From 2028 the aim is to only acquire zero emission, biogas and 100% green HVO solutions to our own fleets (with the exemption of transport by specialised vehicles such as fire engines and ambulances).
- From 2028 the aim is for all new public transport contracts to be made for zero emission, biogas and 100% green HVO solutions.

Measures

- The individual STRING members will gradually demand and award zero emission transportation solutions in upcoming public tenders.
- STRING members will engage in clear signalling to the market and suppliers of public and goods transportation to create a market dialogue, address barriers and drive market readiness.
- STRING members will share experiences and innovative solutions to further accelerate the use of zero emission award criteria and contract clauses to maximise impact.

Appendix 1: STRING Green Public Procurement – Terminology & Nomenclature

This document is an Appendix to the *Joint Statement: Call for zero emission transport solutions within public procurement* published by STRING, its members and the associated partners. It aims to clarify terminology and establish a uniform nomenclature, thereby ensuring that all readers possess a consistent understanding of the terms used in the statement. It is essential to establish a foundation with precise definitions, in order to support the ambitious goal of green procurement.

Terminology

Last Mile Transportation of Goods and Services: The final step of the delivery process where goods are transported from a transportation hub to their ultimate destination, within the region or the city. Last mile transportation includes transportation by all forms of vehicles, see the definition below.

Bicycles: A sustainable mode of transport encompassing conventional bikes, electric bikes, cargo bikes, and similar variants, promoting eco-friendly commuting and goods delivery.

Zero Emission Transport Solutions: Transportation methods that do not emit greenhouse gases, incorporating technologies and strategies to minimise environmental impact.

Vehicles: Mobile transportation units, including cars, trucks, buses, and bicycles, used for carrying passengers or freight.

Transport Services: Professional services that facilitate the movement of people or goods from one location to another, including public transit, freight delivery, and ride-sharing.

Public Transport: Shared passenger transportation services available to the public, including buses, trains, subways, and trams, aimed at efficient and accessible mobility.

Own Fleet: A collection of vehicles owned and operated by a public entity or organisation for the purpose of delivering goods or services.

Zero Emission: A process or activity that releases no harmful pollutants into the environment, focusing on sustainability and environmental protection. It is important to underscore that the input e.g. in the form of electricity should come from clean sources, in order to truly be considered zero emission in all scopes.

Zero Emission Vehicles (ZEVs): Vehicles that do not produce tailpipe emissions of greenhouse gases, including electric and hydrogen fuel cells. (Vehicles that do not produce tailpipe emissions of greenhouse gases, such as electric cars).

Logistics Hubs: Strategically located facilities designed to optimise urban goods distribution, reducing congestion and emissions by streamlining deliveries and storage.

Streamline Transportation Patterns: The process of optimising routes, schedules, and modes of transport to improve efficiency, reduce congestion, and lower emissions in the movement of people and goods, and delivery of services.

Biogas vehicles: Vehicles using a mixture of gases, primarily methane and carbon dioxide, produced by the anaerobic digestion of organic matter, used as a renewable energy source. Includes both Biogas, Upgraded Biogas and Biomethane.

HVO vehicles: Vehicles powered by Hydrotreated Vegetable Oil (HVO), a renewable diesel fuel made from vegetable oils, animal fats, or waste oils, processed through hydrotreatment. HVO is a drop-in alternative to fossil diesel and can be used in diesel engines without modifications. It provides lower greenhouse gas emissions while maintaining similar energy content and performance as traditional diesel.

Sustainably Sourced, Climate-Friendly Batteries: Batteries manufactured using materials and processes that have a minimal environmental footprint, promoting reduced emissions and sustainable resource use.

Specialised Vehicles: Vehicles designed for specific tasks or industries, such as emergency services and construction, often equipped with unique features for their intended purpose.